

V-1 INSLAGEN IN LOON OP ZAND, 1944-1945

Sinterklaas 1944. Thuis op het Kraanven werd in de schuur rogge gedorst. Buiten in de manege liep het paard geduldig zijn rondjes, soms wat aangespoord door mijn oudste broer, want de trommel van de dorsmachine moest nu eenmaal voldoende toeren maken om alle korrels uit de aren te slaan. Zo jong als ik was (8 jaar) moest ik de garven een voor een op de tafel van de machine leggen; mijn vader maakte ze los, spreidde ze uit en liet ze naar de trommel glijden. Ik had op die sinterklaasmorgen liever met mijn karig nieuwverworven speelgoed gespeeld, maar iedereen diende in die tijd op een boerderij nu eenmaal zijn bijdrage te leveren aan het sobere levensonderhoud. Het was zó mistig dat je het nabije huis van de burenen niet eens kon zien. Toen hoorden we voor het eerst dat rare geluid: knetterend, hard, van de kant van De Moer vandaan, beslist geen vliegtuig, maar wat dan wel? Je kon niets zien. Het herhaalde zich een paar keer, maar pas later zouden we er achter komen dat het hier het nieuwste Duitse wapen betrof: een vliegende bom, aangeduid als V-1.

Op 15 december 1944 volgde een nadere kennismaking. Om 13.30 was ik met mijn broer Bart te voet op weg naar school – een fiets zou nog heel wat jaren een wensdroom blijven – en we waren gevorderd tot bij het houten vakantiehuisje van de familie Van den Bosch uit Dordrecht, toen we plotseling een oorverdovende knal hoorden. Onmiddellijk doken wij in een droge bermsloot en wachtten op de dingen die zouden gaan gebeuren, maar er gebeurde helemaal niks en uiteindelijk kropen we maar weer uit de sloot om onze weg naar school te vervolgen. Later hoorden we dat er een V-1 was gevallen voorbij de Moerseweg, pal ten oosten van Spinderspad, juist in het hoekje met de latere eerste verharde weg linksaf van de munitierreinen. De schade was nihil; alleen een bomtrechter in de hei.

Enige tijd daarna zou heel dicht daarbij nog een tweede exemplaar neerkomen: vlak naast de Ruitersbaan aan de rand van het dennenbos ten westen van de Tweede Plakke. Ook hier uiteraard geen schade, integendeel: in de bomtrechter deed ik begin jaren vijftig nog wat steentijdvondsten...

De volgende V-1 viel in 'Bartelenekker', ten westen van de toenmalige zandweg van de Duiksehoef naar de Bernsehoef. Mijn oom Jan van der Lee en zijn vrouw Tonny zaten juist aan het middageten toen het gebeurde. De boerderij schudde door de knal op haar grondvesten. Mijn tante schrok zich wezenloos. De eerste reactie van oom Jan, laconiek als altijd: *"Ge zut mee 'nen èèrepel in oewe mond bij Petrus aonkomen en oewe naam nie ins fesoenlijk kunne zegge"*! Ook nu weer was er geen sprake van schade.

De V-1 die neerkwam in de Kloosterstraat had veel ernstiger gevolgen. Ter hoogte van het huidige medisch centrum stonden tijdens de oorlog tien huizen. Zeven ervan werden al verwoest door granaten tijdens de bevrijding; de laatste drie verdwenen als gevolg van een V-1, die in februari 1945 neerkwam achter het latere fabriekje van HAVRO. Het staartstuk lag brandend ter hoogte van de huidige inrijpoort van het kerkhof. De ravage was enorm, maar er vielen wonder boven wonder geen slachtoffers. Er stonden oorspronkelijk in dat gedeelte van de Kloosterstraat tien huizen op een rij. Tiny Musters – van Loon, toen elf jaar, vertelde me hoe hun huis als een van de zeven uit die rij bij de bevrijding was vernield, waarna hun gezin met vijf kinderen introk bij de grootouders die het op één na laatste huis bewoonden. De ramp zou waarschijnlijk veel groter zijn geweest, wanneer alle huizen op dat moment nog bewoond zouden zijn geweest. De resterende bewoners en de twee Canadese militairen die er sliepen overleefden de catastrofe. Na de oorlog werden op de opengevallen ruimte vier noodwoningen gebouwd.

Als je het verschijnsel V-1 met één woord zou moeten samenvatten, dan kan dat het beste met 'angstaanjagend'. Vooral als het donker was. Je kon de bom dan volgen vanwege de steekvlam van de raketmotor, maar lag je op bed dan kon je op basis van het geluid het gevaar niet exact traceren. Iedereen wist het: zo lang je het geluid nog maar hoorde, was er niets aan de hand, maar dat geknetter kon op elk willekeurig moment ophouden. Meestal viel de bom dan meteen naar beneden,

maar niet altijd. Toen ik op een zaterdag het erf aan het opharken was, kwam er een V-1 laag overvliegen waarvan de motor al was afgeslagen. Hij kwam uiteindelijk terecht aan de oostkant van Dongen, vlak bij café Verbunt.

Angst leert bidden. In het Brabantse werd vooral Maria ter bescherming aangeropen met het bekende schietgebedje: *“Ons Lieve Vrouwke, gift ‘m nog ‘n douwke”*. Als hij maar eenmaal voorbij was, dan was het gevaar geweken. Maar de V-1 was onberekenbaar. Mijn schoonmoeder, in verwachting van mijn latere echtgenote, was met de fiets op weg van de Bergstraat haar zus in De Moer, toen zo’n monster haar voorbij vloog en daarna zo maar pardoes omdraaide. Denkend dat het ding het op haar gemunt had, keerde zij ook om en haastte zich in paniek naar huis terug... Aan alles komt een eind: op 19 maart 1945 werd de laatste V-1 boven Loon op Zand gesignaleerd.

Na de oorlog maakte pastoor Schoenmakers vanaf de preekstoel bekend, dat hij aan Maria een gelofte had gedaan. Als er in Loon op Zand geen doden zouden vallen door toedoen van de V-1, dan zou hij ter ere van haar een glas-in-loodraam laten aanbrengen in de kerk. Ik hoor het hem nog met stemverheffing zeggen: “En het zal er komen”! De pastoor hield woord, zoals een pastoor dat nu eenmaal hoort te doen. Ik wist niet beter of het was in de kerktoren aangebracht, maar daar zien we sinds 1996 het raam van St. Jan’s Onthoofding, geplaatst bij gelegenheid van het 600-jarig bestaan van de kerk.

Heemkundekring Loon op ‘t Sandt

Anton van der Lee

Afbeelding van de V-1 (= Vergeltungswaffe 1).

Het glas-in-loodraam in de Loonse kerk. ©Rond de Toren